

Дзітларытчыя і Масташтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ БССР

Год выдання 33-і
№ 88 (1933)
3 лістапада 1964
АУТОРАК
Цана 4 кап.

Ужо не раз гаварылася пра новае аблічча і заводаў нашых, і рабочых, што на іх працуюць. А усё-такі, калі глядзіш на здымак, зроблены фотакореспандэнтам С. Ананіам, яшчэ раз думаш: і такіх складаных сучасных прадпрыемстваў, як Мінскі матарны, і такіх чужоўных людзей, як перадавікі вытворчасці майстар Георгій Качан і шліфавальшчык Юры Араліаў — гэта таксама завабы Кастрычніка.

47 ГАДАВІНЫ КАСТРЫЧНИКА

У ШАХЦЭРАУ

Росквіту беларускай музыкі за гады Саветскай улады былі прысвечаны апошнія заняты ўніверсітэта культуры ў ворадзе шахцэраў — Салігорску. Слухачы ўніверсітэта запраілі да сябе і гасці беларускіх кампазітараў Д. Камінскага, Д. Лукаса, музыкантаў Б. Смольскага. Разам з імі прыхалі і мастакі — М. Марозава, В. Прышчэпін, Ю. Смірнов, А. Астралецкі. Кампазітары расказалі аб новых творах, прысвечаных саветскаму чалавеку — будаўніку камунізма. Мастакі выкалі папулярныя песні беларускіх адтарай.

НА СТЭНДАХ — РЭЛІКВІІ СЛАВЫ

Музей рэспублікі пачаў падытоўку да 50-годдзя Саветскай улады. Дзяржаўны музей БССР вядзе картатку ўдзельнікаў Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, Герою Саветскага Саюза і Герою Сацыялістычнай Працы, вайсковых перадавікоў чырвонагвардзейцаў і чырвоных партызан, граматы Рэўвасвета, выдзеленыя ўзнагароджаным ордэнам Чырвонага Сцяга, дэлегацкія білеты з'ездаў Саветаў. У ліку іншых матэрыялаў — дакументы арганізатараў палка імя Леніна, сфарміраванага ў Беларусі.

Радам каштоўных матэрыялаў па гісторыі Кастрычніка, грамадзянскай вайны і першых гадоў Саветскай улады папоўніўся Віцебскі абласны музей. Сярод іх дакументы аб дзейнасці латышскай групы РСДРП у Віцебску напярэдадні рэвалюцыі падзей 1917 года. Цікавыя экспанаты былі Бярозаўскі, Барысўскі, Гродзенскі, Крычаўскі і іншыя музеі.

Паліграфічны навукова-асветны дзейнасць музеяў. Расшыраецца чытанне лекцый, праводзяцца дні адзіных дзвярэй, сустрачкі з вэтэранамі рэвалюцыі, грамадзянскай і Айчынай войнаў, дзеячамі навукі і культуры, перадавікамі прамісловасці і сельскай гаспадаркі.

СВЯТА ПРАЦОУНАЙ МОЛАДЗІ

Зала клуба Горачнага аддзялення «Сельгастэхнікі» выглядае па-святочнаму: яркія плакаты, букеты асенніх кветак, на талеры, што стаіць на сталах, — каравай «Слава працы».

На вечар запрошаны механізатары. У іх гонар работнікі культуры падрыхтавалі ўрачыстасць. У прыздыму — лепшыя людзі аддзялення «Сельгастэхнікі».

Сёння ў нас вялікае працоўнае свята. — гаворыць сакратар камсамольскай арганізацыі аддзялення Валерый Гусев. — Камітэт камсамола

Увёў для маладых рабочых працоўны пашпарт.

Першыя такія пашпарты былі ўручаны слесару Валерыю Лявану і тэктарысту Аляксандру Тарасаву. Ветэран працы 70-гадовага пенсіонера Я. Дзімітрыя перадаў маладым рабочым каравай «Слава працы».

А ў заключэнне выступілі самадзейныя артысты Горачнага раённага Дома культуры. У вярхах і песнях славілі яны працу ў імя светлай будучыні, славілі шчырых і сціплых працаўнікоў.

В. АРЦЕМ'ЕУ.

АДДЗЯЛЕННЕ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ У ГРОДНА

У Гродна жывуць і працуюць беларускія пісьменнікі В. Быкаў, А. Карпюк, Д. Загнетава, М. Дуброўскі, Есць і літаратурнае аб'яднанне, членамі якога з'яўляюцца зольныя маладыя празіні, пазты, крытыкі. Напярэдадні свята тут створана абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў БССР. Сакратаром аддзялення абраны А. Карпюк.

Адбыўся першы літаратурны вечар, арганізаваны аддзяленнем. У ім прынялі ўдзел і гасці з Мінска — пісьменнікі А. Асіпенка, М. Калачынскі, П. Манька, Г. Шыловіч. Пазты чыталі свае новыя вершы.

СТУДЫЯ ПРЫ ПАЛАЦЕ КУЛЬТУРЫ

Пры Віцебскім Палацы культуры ўпраўлення бытавога абслугоўвання і мясцовай прамісловасці напярэдадні 47-й гадавіны Кастрычніцка створана горадзкая тэатральная студыя. У яе залічана больш як 50 навітных удзельнікаў мастацкай самадзейнасці.

Кіраваць студыяй на грамадскіх асновах будзе народны артыст БССР Цімафей Міхалевіч Сяргейчык.

Студыя будзе рыхтаваць артыстаў для народнага тэатра Палаца культуры.

БЕЛТА.

ДАКУМЕНТЫ БРАТЭРСТВА

25 год назад, напярэдадні гадавіны Вялікага Кастрычніка, Вярхоўны Савет БССР прыняў Закон аб уключэнні Заходняй Беларусі ў склад СССР і ўз'яднанні яе з Беларускай ССР.

Цэнтральная дзяржаўная архіва Кастрычніцкай рэвалюцыі БССР выявілі рад цікавых дакументаў, якія расказваюць пра жыццё і барацьбу працоўных братаў «Усходніх краёў».

Вось пісьмо трох выпускнікоў Віленскай гімназіі ад 5 кастрычніка 1925 г. на імя рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта прафесара Пічэты з просьбай залічыць іх студэнтамі ўніверсітэта.

Яны пішуць: «Мы закончылі ў гэтым годзе па 8 і 7 класаў гімназіі. І вельмі жадваем вучыцца далей. Але як беларусам да прымат матэрыяльнай незалежнасці, вучыцца тут няма ніякай магчымасці. З пісьма бачна, што хлопцы прабавалі перайсці нелегальна граніцу, але былі затрыманы. Прозвішчы іх — Валаш, Сівец і Альфер. Далейшы лёс іх невядомы».

У 1926 г. цэнтральны камітэт Беларускага таварыства Чырвонага Крыжа праз дэлегата польскага сейма Браніслава Тарашкевіча перадаў на карысць дзяцей беларускіх прыватнікаў у Польшчы значную суму грошай — 4591 злоты. Камітэт, які займаўся прытулкамі, у адказ пісаў: «Дапамога, якую

мы атрымалі ад цэнтральнага камітэта, дасць магчымасць дзесяцікам дзяцей уратавацца ад голаду і холаду, атрымаючы адначасова асвету ў нашых беларускіх школах».

Працоўныя Саветскай Беларусі заўсёды памяталі аб сваіх братах на Захадзе. Калі ў кастрычніку 1927 г. сабраўся І Магілёўскі акруговы з'езд жанчын, то адной з прывітаных тэлеграм з'езда была тэлеграма жанчынам Заходняй Беларусі. «Дарагія працоўныя сястры, — пісалі дэлегаты, — мы, работніцы і сялянкі, заўсёды думаем аб вас і мы гатовы дапамагчы вам у Вашай барацьбе, мы спадзяемся, што хутка настане гадзіна, калі вы, як і мы, з усімі працоўнымі скініце нявольна капіталу і паставіце Чырвоны баявы сцяг Кастрычніка».

Знойдзена многа дакументаў — рэзалюцыі, пісьмы, звароты, якія выказваюць пратэст працоўных Саветскай Беларусі супроць разгону польскімі ўладамі масавай арганізацыі — Беларускай Работніцка-Сялянскай Грамады, а таксама супроць арышту беларускіх дэлегатаў польскага сейма — Тарашкевіча, Рак-Міхайлоўскага, Мятлы і інш.

Усяго выяўлена каля ста дакументаў.

К. СПАСЯНКАВА.

Насустрач ДАКАДЭ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

30 ІМКЛІВЫХ РЭЙДАУ

Па дарозе шпарка імчыць машына. З яе чуюцца званкі песні і прыпеўкі. Гэта едуць самадзейныя артысты Ліскаўскага сельскага Дома культуры.

Калі дарогі па калені ў пажоўклым лісці стаіць некалькі мужчын і жанчын, яны «галасуюць».

— Пацяніміся, дзяўчкі, — прапонуе Соня Грыцель, мастацкі кіраўнік агітбрыгады. — Падвясім людзей, а плата за праезд — песня.

— Нам не да песень, — сказала, цяжка ўдзячыцца, жанчына. — За дзень так натаміліся, рук не падняць.

— Што ж вы рабілі? — спягдаліва пыталі артысты.

— Ат, сё-то-е на рынку прадалі, а сё-то-е ў магазіне прыдалі, а жартам адказаў п'янаваты мужчына. — А вам за добрыя песні перадаеце што ці не?

— Волпескі! — дружна адказалі артысты.

— І толькі! — расчаравана сказала жанчына. — Тады ці варта трэсціца па дарогах...

— А мы за грашыма не ганяемся, па кірмашах у час уборкі не цягнемся, — пад агульны смех сказаў брыгадзір палёводчай брыгады калгаса «Саветскай Беларусі» Міхаіл Ануфрычык.

Удзельнікам Ліскаўскай агітбрыгады трапляюцца і такія спадарожнікі. Самадзейныя артысты тут жа ў машыне складаюць пра іх частушкі. І «пасажыры» часта на паўдарозе пакаюцца машыну. Агітбрыгада ж едзе далей. Мясцовы пазт Геннадзь Грыцель, няёмкі ўдзельнік агітбрыгады, задаволены ўсім.

У вёсцы Галынка ля сельскага клуба прыпынак. Пакуль збіраліся людзі на канцэрт, агітбрыгада лжы раз паспела прарэцэпіраваць новы нумар. У клубе ў гэты вечар было паўночка народу.

Усё нібы ішло як мае быць. Апладысменты, смех у зале. Але раптам артысты заўважылі, што некалькі мужчын і жанчын пакаюцца залу.

— Няжужо праваліліся! — хваляваліся яны.

— Хіба не пазналі? Ды гэты ж тыя «пасажыры» ўцякаюць ад людскіх вачэй, — смеючыся, гаворыць Соф'я Грыцель.

У той вечар глядачы доўга не адпускілі ўдзельнікаў агітбрыгады. Спадабаліся ім песні, частушкі, вершы і танцы.

У агітбрыгадзе лятнаццаць чалавек. Сярод іх — ветэрынарны ўрач Соф'я Ігнатівіч, сакратар сельсавета Соф'я Шыняк, лепшыя даркі Ірына Ленінер і Яўгенія Куцко, цялятніца Ніна Гаўрыс, званявая па ільну Марыя Конан і іншыя.

Асноўнае, што рупіла ўдзельнікам Ліскаўскай агітбрыгады, — знайсці форму выступлення. Хачелася мець штосьці сваё, адметнае. Вывучаны вопыт іншых, пераказаны, што большасць выступлаў з эстрады-сацыялістычнага агітбрыгады, куплеты і г. д.

— Мы не ператвараемся ў звячэйныя канцэртныя калектывы, — гаворыць Соф'я Грыцель. — Усе нумары ў нас цесна з'яваныя паміж сабою, падпарадкаваны найкаму адной задуме. Напрыклад, тэма барацьбы за высокі ўраджай

ці прапаганда аграхімічных ведаў. Мы шырока выкарыстоўваем мясцовыя факты, і гэтыя нашы выступленні заўсёды дзейныя.

У Ліскаўскай агітбрыгадзе шырока ўдзельнічаюць перадавікі калгаснай вытворчасці. Разам з самадзейнымі артыстамі выязджаюць дэлегаты Вярхоўнага Савета БССР званявая Ірына Шыняк, аграном Васіль Бур'як, планавік калгаса Іосіф Лабко, сакратар партарганізацыі калгаса брыгадзір палёводчай брыгады Міхаіл Ануфрычык, лепшы механізатар Ірына Ленінер, Ганчарык і Аляксандр Марквіч. Іх шыры расказ пра свой вопыт, пра поспехі калгаса заўсёды халяюць.

У калгасе агітбрыгада мае шмат сяброў. Гэта яе добраахвотныя «карастандарты» ў вёсках Заострава, Галынка і іншых. Яны падказваюць найбольш важныя тэмы, расказваюць аб лепшых людзях.

Звыш 30 імклівых рэйдаў зрабілі савецкасацыялістычныя артысты па брыгадах і фермах свайго калгаса. Было нямагла выездаў і да сёдня. Надаўна, напрыклад, выступалі ў калгасе «Камунар», «Праўда» і «Чырвоны партызан».

Па прапанове ўдзельнікаў агітбрыгады быў праведзены вечар ушанавання лепшых калгаснікаў — Антона Іосіфаўча Жука і Васіля Юльяніча Ганчарыка, якія, нягледзячы на свой пенсійны ўзрост, заробілі ў калгасе больш за ўсіх працэдэн. Канцэрт агітбрыгады ў гэты ўрачысты вечар быў невялікі, але дасціпны і вясёлы.

А. РАДЗІВІЛАУ,
Насіжскі раён.

З ДАПАМОГАЙ СПЕЦЫЯЛІСТАУ

ГОСЦІ ДОМА КУЛЬТУРЫ

На сцэне Івянецкага Дома культуры — гасці. Белатамны І. Хаўраст, Е. Карпаў, метадыст па хараграфіі Т. Гулявіч. А ў зале — удзельнікі Івянецкага хараграфічнага студыі, якой кіруюць выкладчыкі І. Ляшчынскі, Н. Асымінкіна, Н. Місёвіч.

Ідзе ўрок — класічны і хараграфічны трэнж. Свае дасягненні паказваюць маладуш, сярэдняя і старэйшая групы студыі. Гасці добра ацэньваюць поспехі маладых танцоўраў.

А потым выступілі курсанты дэспіцыянальных курсаў кіраўнікоў хараграфічных калектываў пры Міністэрстве культуры БССР.

Сустрача з майстрамі хараграфіі прайшла цікава і з нарыска для студэнтаў.

СЕМІНАР У ДЗЯРЖЫНСКУ

У Дзяржынскім раённым Доме культуры пры ўдзеле метадыстаў Мінскага абласнога Дома народнай творчасці быў праведзены семінар чытаўнікаў валантэраў, інструменталістаў — гарманістаў, скарпачоў, баністаў, балалаечнікаў, педагогаў іясцовай музычнай школы, работнікі раённага Дома культуры, выкладчыкі, што прыхалі з Мінска, залічаныя з самадзейнага вынаўцамі.

ДЛЯ АГІТБРИГАД

У снежні абудзецца абласны агляд агітмастачыі брыгад. Рыхтуючыся да яго, абласны савет прафсаюзаў разам з Мінскім абласным Домам народнай творчасці правялі семінар кіраўнікоў агітмастачыі брыгад, удзельнікі якога пазнаёміліся з работай лепшых агітбрыгад абласці, прантыраваліся ў складанні сцэнарыяў.

Цінава прайшлі ўрок на акцёрскаму майстарству і рэжысуры, якія праводзіла рэжысёр Соф'я Гур'яч. Заслужаны артыст рэспублікі Барыс Ямпольскі пазнаёміў удзельнікаў з прынцыпамі збору і стварэння матэрыялаў на мясцовыя тэмы.

К. ДЗІМІТРЫЕУ.

ЗВІНЯЦЬ ЦЫМБАЛЫ

Узмах рукі ды-рыжора і Галіна Радзевіч апусціла палачкі на струны. Цымбалы завінелі вясела, іскрыста. Акорд адразу падапілі аркестранты. Гарэзліва шпарка полька загучала энэргічна, імкліва. Яшчэ хвілінка — і на сцэну выбягчы танцоўры.

Гэта для іх цымбальны аркестр іграе «Смаргонскія баранчкі».

Смаргонь адўна вядома была не толькі сваімі баранкамі. Хто хоць раз набыў на смаргонскім вяселлі, назуеўшы запамінаў тутэйшыя вяселлюмузыкаў. Вельмі ўжо хораша іграў іграў цымбалы. Немудраге-

ды дзядзькі, мажныя кабеткі ў квяцістых хуцінках запуюнці сцэну раённага Дома культуры. Тут нарадзілася і пайшла па Беларусі «Смаргонская надарыца», якую цяпер ведаюць у многіх кутках нашай рэспублікі. Запісаў у народзе мелодыю надары, арапаваў яе Аляксандр Дзяруга. Шырока прызнае атрымалі і іншыя мелодыі, адраджаныя цымбальным аркестрам.

Міналі гады. У аркестр прыішла мелодыя, прынесла шмат свайго, новага. Але свята захоўваюць маладыя вынаўцы — Галіна Радзевіч, браты Юры і Уладзімір Перабунны, Іван Зынькевіч.

Шла Жойдз і іншыя дастойна насюць эстафету папярэднікаў.

А Аляксандр Дзяруга ўсё гэтак жа часта прыносіць новыя мелодыі для аркестра.

— Ці не скарб з нотамі вы дзе знайшлі? — дапытваюцца аркестранты ў кіраўніка.

Дзяруга хітравата пасміхаецца ў свінь вусы.

— Але, знайшоў. — І ўжо сур'эзна дадае: — Гэты скарб — народная творчасць.

Цымбалысты ўмеў выступаць на многіх агладах і конкурсах. За кожным поспехам заўсёды была вялікая штодзённая работа, шматлікія рэпетыцыі.

Спраўдзімым святкам для аркестра было выступленне яго ў Мінску на мінулай Дакадзе народнай творчасці. Прызнаанне яго поспеху азначала творчую сталасць.

А неўзабаве мы вішавалі Аляксандра Анісімавіча, хвалялі калектыву аркестра з вялікай падзеяй. Цымбальнаму аркестру прысвоена званне народнага.

Да многага абавязвае калектыву таго высокае званне. І музыканты імкнучыся апраўдаць аказаны ім давер. Штодзень у раённым Доме культуры адбываюцца рэпетыцыі. Кожны цымбаліст спадзяецца, што яны зноў выступіць на Дакадзе ў Мінску.

Аляксандр Анісімавіч Дзяруга, як і раней, часта бывае на вёсцы — усё шукае новыя таленты, падслухоўвае народныя мелодыі. Адначасова ён памагае рыхтавацца да раённага агляду аркестру народных інструментаў у Залесці. Нястомны амаатар музыкі агуруе і самаучкач-музык з Войстама. Хутка, відаць, і тут узнікне новы аркестр народных інструментаў.

Да позняга вечара свеціцца вокны раённага Дома культуры.

Смаргонь.

Сёння чарговая рэпетыцыя. Пойшлі салісты і цымбальнага аркестра. На здымку вы бачыце ў службанага дзеяча культуры БССР А. Дзяругу, які вядзе заняткі з салістскага аркестра Лізаў Жойдз.

Зноў і зноў гучаць цымбалы. Выконваецца «Менуэт» Бетховена, дзе беларусія мелодыі Я. Цікошкага. У рэпертуары аркестра «Паэма» Фібіха, паданне «Развітанне з радзімай» Агінескага, «Наўранак» Галіні.

Аляксандр Анісімавіч Дзяруга рулі і падлісаў цяжка, лагодная мелодыя. Яна нечым нагадвае ўсплёск хваляў, пошум стромкіх сосен. Але вось пацуліся трывожныя тукі: гудуць, буюць хвалі, стогнуць дрэвы. Гэта бора на Нарачы.

Твор так і называецца «Нарач». Напісаў яго А. Дзяруга. Выконваецца яго цымбалысты.

І. ГРАБЛЕУСКІ.

Сёння чарговая рэпетыцыя. Пойшлі салісты і цымбальнага аркестра. На здымку вы бачыце ў службанага дзеяча культуры БССР А. Дзяругу, які вядзе заняткі з салістскага аркестра Лізаў Жойдз.

ЧАС АБАВЯЗВАЕ

СПРАВАЗДАЧА-ВЫБАРЧЫ СХОД
ПАРТАРГАНІЗАЦЫІ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ БССР

У пятніцу, 30 кастрычніка, пісьменнікі-камуністы сабраліся заслухаць справаздачу свайго партыйнага бюро. З дакладам выступіў сакратар партбюро Аляксей Русецкі. Ён адзначыў, што справаздачны перыяд быў для беларускіх літаратараў часам новых пошукаў і здабыткаў. З'явіліся новыя творы прозы і пазыі, цёпла прынятыя чытацямі, высока ацэнены ўсеагульна крытыкай. Пісьменнікі прымаюць самы актыўны ўдзел у грамадскім жыцці рэспублікі, часта сустракаліся з рабочымі, калгаснікамі, моладдзю. Тон ва ўсім задавальняе камуністы.

Гаворачы аб недахопах у рабоце партарганізацыі, аб заданых Саюзу пісьменнікаў, А. Русецкі адзначыў адставанне ў нас мастацкага нарыса, драматургіі, папракву ў неацэнены творчыя секцыі, асабліва секцыю крытыкаў, заклікаў пісьменнікаў часцей звяртацца да надзежных тэм, глыбей даследаваць нашу гераічную сучаснасць.

Выступваючы ў спрэчку, Эдуард Валасевіч звяртаўся да літаратараў з просьбай больш працаваць для эстрады, ствараць для канцэртнай брыгады Беларускай філармоніі цікавыя нацыянальныя рэпертуары. Ён крытыкаваў кіраўніцтва Саюза пісьменнікаў і партбюро за тое, што яны недастаткова цікавіцца бытам пісьменнікаў, іх штодзёнай працай.

Мікола Гарульў папракву некаторых камуністаў у недастатковай актыўнасці.

— Адноль, — сказаў ён, — і слабая работа мясцовага, клубна і зацікаў у секцыях. Не заўсёды ўнімала і прынцыпова вырашала вяршыня пытанні і група партарганізацыі.

Вялікае месца ў выступленні М. Гарульў адвёў пытаннем рэвізія драматургіі, садружнасці пісьменнікаў і тэатраў. Адной з прычын таго, што ў нас мала новых беларускіх п'ес, ён лічыць адраванасць рэжысёраў многіх тэатраў ад нацыянальнага мастацтва, наведанне імі здабыткаў беларускай літаратуры.

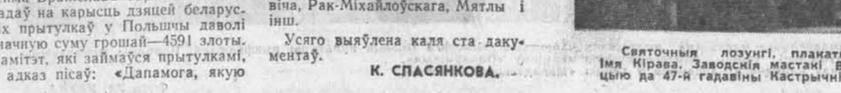
Аляксандр Міронаў звярнуўся да пісьменнікаў-камуністаў з заклікам ствараць кнігу нарысаў пра лепшых людзей, у прыватнасці, пра работнікі аховы грамадскага парадку.

Пра значныя поспехі нашай літаратуры, пра нядаўні пленум ураўнення Саюза пісьменнікаў БССР гаварыў Пятрус Бруке. Ён адзначыў урашчаве мастацтва беларускіх празнікаў, у прыватнасці, раманістаў, радасны рост маладых сіл літаратуры. Але разам з тым, падкрэсліў прамоўца, пісьменнікі нашы яшчэ не адлюстравалі многія эпічныя падзеі ў жыцці народа. Чакае яшчэ свайго лепціска тэма Кастрычніка на Беларусі. Мала пішаць нарысаў пра лепшых людзей — будаўнікоў камунізма.

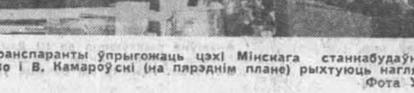
Спыніўся П. Бруке і на падрыхтоўцы да 50-годдзя Саветскай улады, заклікаючы пісьменнікаў часцей вестці творчыя і шчырыя размовы па важных пытаннях жыцця рэспублікі.

Сход прыняў разгорнутую рэзалюцыю і выбраў новы склад партыйнага бюро. У яго ўвайшлі І. Грамовіч, А. Алешка, А. Кулакоўскі, М. Досін, А. Савіці, Г. Бур'які, Г. Кляўко.

Сакратаром партбюро выбран І. Грамовіч, намеснікам сакратара — А. Алешка, А. Кулакоўскі, М. Досін.

Святочныя лозунгі, плакаты, транспаранты ўпрыгожыць цэхі Мінскага станкабудунаўнага завода Іма Мірава. Заводскія мастакі В. Науко і В. Намароўскі (на прыэрым плане) рыхтуюць наглядную агітцыю да 47-й гадавіны Кастрычніка.

«Я нарадзіўся ў 1922 годзе ў тордзе Маскве ў дачы і шматлікай сям'і сталічных перыядычных выданняў. Мая маці — «Рабочая газета».

Так прыкладна мог бы пачаць сваю біяграфію «Крокодил». Ён сапраўды ўзнік у 1922 годзе як дадатак да выпускаемай тады «Рабочай газеты». Біяграфія «Крокодила» звычайна выклікае мноства здзіўленых пытанняў.

Крокодил — і раптам нарадзіўся не пад сляпым небам Адыіі, а ў сярэднім шыроце, дзе адначасна халодныя вятры, бушуючы мячэці і траскучыя марозы спынаюць вядомы, без якіх жыццё зямнаводных праста немыжлівае. Савецкі часопіс — і раптам «Крокодил»! Хіба не мог ён называцца акнебудзь інакш! Напрыклад, «Смех і жыццё», «Вопросы смеха» або «За здаровы, содэргатэльны смех для дома, для сям'і»?

Сапраўды, чаму «Крокодил»? Каму прыйшло ў галаву даць такую бязглузду назву рускаму часопісу гумару і сатыры?

Наконт гэтага існуе некалькі тлумачэнняў. І найбольш тлумачлівае і супрацьстаяе з ім, як і належыць у такіх выпадках, даюць відэацыі.

Вось адна з версій.

— Абылося гэта такім чынам. Мы падабралі, ужо ўвесь штат супрацоўнікаў, падрыхтавалі фельетоны, апавяданні, гумарэскі, малюні, а назвы часопіса ўсё не было. Перабралі сотні варыянтаў, але ўсё нешта не тое: тупа, невыразна, неадцяліла. Лемалі галавы так і гэта, спрачаліся да хрыпаты, страшэнна куралі, і ўсё дарэмна.

Аднойчы мы засядзелі ў рэдакцыі асабліва доўга. Раптам уваходзіць наш рэдакцыйны вертаўнік дзед Міхей, якому давядзецца пратвергаваць і прыбіраць пасля нас пакой, і кажа:

— Зноў насмяцілі, накуралі. Эх вы, крокодилы!

РАДАСЦІ МУЗЫЧНАЙ ВОСЕНІ

ПА КАНЦЭРТНЫХ І ОПЕРНЫХ ЗАЛАХ МАСКВЫ

— Выступаюць перад маскоўскай публікай, якая ўсё разуме, — вядомыя шчасце, — ськазаў у адным з нядаўніх інтэрв'ю славетны піяніст Артур Рубінштын.

Гэтую думку маглі б пацвердзіць многія славетныя гаспадары, якія наведвалі савецкую сталіцу вясенню 1964 года. Міланскі тэатр «Ла Скала», дырыжоры Герберт фон Караян, Лоры Маэзел, піяністка Галіна Чары-Стафанска, філіял лонданскай оперы «Ковент Гардэн» на чале з Бенджамінам Брытанам, ня-юрыскі ансамбль «Mitsis» — такі даўна не поўны пералік зарубіжных гасцей, чые імяны мы бачылі на маскоўскіх афішах.

Адначасова мы дзелімся аб новых трыумфах савецкіх артыстаў за ружоўкам. Толькі што завяршылася гастроль Ленінградскага балета ў ЗША, танцавальнага ансамбля Ігара Маісеева ў Англіі. Маскоўскі музычны тэатр імя К. С. Станіслаўскага і Ул. І. Мірновіча-Данчані і поўны склад дэ-віяздкі ў ГДР. Піяністы Святаслаў Рыхтэр, Эміль Гільельс гастраліравалі ў краінах Скандынавіі. Нарэшце, оперная трупя Вялікага тэатра ў адзін на тры трыдзяткі гастролі мільянага тэатра «Ла Скала» — накіравалася з паўночна-западнага рускага рэпертуару ў Мілан.

Буйнейшай падзеяй пачатага сезона сталі выступленні ў Маскве самага праслаўленага опернага налэктыва сучаснай Італіі. Пяць шэдэўраў, паказаных трупяй «Ла Скала», адлюстроўваюць больш чым стагадовы перыяд гісторыі італьянскай оперы — ад «Севільскага цырульніка» Расіні і «Лючы ді Ламмеру» Даніцаці да «Багемны» і «Турандот» Пуччыні. Вядома, абадва будынкы, у якіх адбываліся гастролі, — Вялікі тэатр і шасцітысячны Палац з'ездзі ў Крамлі — нязменная бэзвалі перапоўненыя. Дзякуючы радыё і тэлебачанню гэтая аўдыторыя павялічылася да грандыёзных памераў: праслаўленага спевакоў слухала ўся краіна. Надоўга запомняцца імяны артыстаў, якія ўпрыгожвалі сваім удзелам спектаклі «Ла Скала»: Рэната Скота, Мірэля Франі, Джульета Сіміянта, Біргіт Нільсан, Мікалая Гаўрава і многіх іншых.

Незвычайнымі былі канцэрты Артура Рубінштэйна, аднаго з самых здзіўляючых музыкантаў сучаснасці. Наўвесьма захвалены, юнацка сексажэ, уладзіўшы ігры тэатра 75-гадовага піяніста, здаваліся сучасна. Артыст адзіў свайм няясным умением «стварыць на эста-

Сялета мастак Мікалай Тарасінаў шмат падрабінчаў па Крымскаму паўвостраву. Ён напісаў там больш ста аquarel.

Дружком разпрадуцыю аднаго з крымскіх пейзажаў мастака.

Літаратура і мастацтва 3 лістапада 1964 года.

«КРОКОДИЛ» ПРА СЯБЕ

— З'урка! — крыкнуў нехта з нас. — Лепшай назвай і прыдумаш — «Крокодил»!

Мы адразу з гэтым пагадзіліся і рэзыліся па хатах. А ўжо назаўтра «Крокодил» ляжаў на прылаўках газетных кіёскаў. У дваццатыя гады ў Савецкім Саюзе вядомыя ніякага сатырычных часопісаў: «Бегемот», «Смехач», «Чудак». Усе яны шчасліва скакалі. Выжылі толькі «Крокодил». І не толькі выжыў, а і даў шматліка патомства — 20 часопісаў гумару і сатыры ў іншых гарадах Савецкага Саюза. Ён не проста праіснаваў усё гэтыя гады, а надзвычай умяцаваў, выраістаў найбольш папулярным гумарыстычным часопісам краіны з тыражом, які перавышае два мільёны экзэмпляраў.

Асабліва я бачу сакрэт жыццёвага і папулярнасці «Крокодила» ў вострай сатыры — галоўным і найбольш моцным баку часопіса.

Савецкі чалавек у сваім жыцці, вядома, сутыкаецца з цяжкасцямі і з недахопамі. І быць так, што людзі, пакрыўджаныя якой-небудзь несправядлівасцю, гавораць:

— У «Крокодил» бы вяс змясціці! У мяк вушах гэтыя словы гукаць найсалядзейшай музыкай. У іх — прызнанне сілы, грамадскага аўтарытэту часопіса. У іх і пацвярджэнне правільнасці той лініі, якую нацелялі заснавальнікі часопіса і якая паслядоўна ажыццяўлялася і ажыццяўляецца пакленнікамі журналістаў-кракадзілаў. Лініі на справядлівае выкрыццё ўсяго варожага, косага, адстагла, усяго, што перашкаджае савецкім людзям будаваць новае жыццё.

І другі бок «Крокодила», так скажэце, — яго ўсёаднасць. У тым сэнсе, што часопіс не пера-

раджае, захоўваючы ў поўнай меры выразнасць задумкі і адточанасць тэхнічнай апрацоўкі.

Шырокі рэзананс сярод аматараў мастацтва мел гастролі Малой опернай трупы Каралеўскага Лонданскага тэатра «Ковент Гардэн». Гэты невялікі налэктыў сучаснай намернай оперы можна было б называць «тэатрам Бенджаміна Брытанам»; усё тры творы, паказаныя ім у Маскве, належыць пяру гэтага буйнага англійскага кампазітара, добра вядомага ў СССР.

Брытан неаднаразова прыязджаў да нас у якасці дырыжора. Ён звязаны вузламі творчай дружбы з савецкім вялікачэстам Мясіславам Растрановічам, для якога напісаў ужо два буйныя творы, і сёлета яго ўдзел у гастролі англійскага тэатра прыцягнуў асабліва ўвагу маскоўцаў.

Усе тры камерныя оперы Брытанна — «Паварот венты», «Ганьбаванне Лукрацыі» і «Альберт Херынг» — напісаны для вельмі вясномнага артыстычнага складу: восем-дзесяць дзеючых асоб, шчылы інструментальны ансамбль з трынаццаці музыкантаў, абсалютная адсутнасць хору, балета, пышных дэкарацый, традыцыйных балю і шпэцыяў. Уся ўвага скіравана не на вонкавыя эфекты, а на ўнутраны сэнс адлюстроўваемых падзей. Спеланы і музыканты чула інтэрпротуюць кантрасны брытанскай музыцы — ад стрымана халаднаватай, але шчырай лірыкі да з'едлівай іроніі і агучанай пераважна экспрэсіі. Артысты добра спраўляюцца з гнуткай і выразнай вавальнай дэкламацыяй, абумоўленай жыццёвым інтанцамі чалавечай гаворкі. Аркестр пры ўсёй яго надзвычайнай спусці вынацаці граюнай вастрыёў і акраваці фарбаў, трына адлюстроўваючы ўвесь ход эмацыянальнага развіцця драмы.

Новы сезон абяцае шмат цікавых падзей у савецкай музыцы. Настойны Дзімітрій Шостаковіч, вярнуўшыся пасля летняга адпачынку, прывёз некалькі новых партытур, у тым ліку два струнныя квартэты — Дзевятый і Дзесяты — і харавую пачу «Пакаранне смерцю Сцяпана Разіна» на вершы Яўгена Яўгушнінкі. Кампазітар пачаў тасіма капітальную працу над операй «Ціх Дон» — па раману Міхаіла Шахава.

Некалькі новых работ закончыў лаўрэат Ленінскай прэміі Георгій Свірдэлаў. Ужо выконвалася інструментальная п'еса кампазітара пад назваю «Музыка для камернага аркестра». Горача былі сустрачаны і «Курскія песні» для хору і аркестра — пранікнёны лірычны цыкл, заснаваны на сапраўдных рускіх мелодыях, запісаных ад сяла Курскія вобласці.

Сярод навінаў, што прыцягнулі ўвагу публікі, новая, Сямая сімфонія маладога кампазітара Майсея Вайнберга, араторыя «Сны рэвалюцыі» Уладзіміра Рубіна на вершы Уладзіміра Лугэскага, квартэт Мікалая Пейні, сатырыч-

ным падпрыемствам Масквы кала 2300 новых мадэляў асенніх і зімовых паліто, касцюмаў, спартыўных ансамбляў — жаночых і мужчынскіх, дзіцячых.

Вялікая тэма — «Адзенне вясені і зімы» — распрацавана прадумана і дэталёва. Вось новы зручны і прыгожы касцюм для ранішняга часу, правядзенага дома, — фартыфакт халат свабоднага крою з прыгожым капронам, збудраваным з пераломом. Яго элегантны выгляд і цаню будзе задаволены кожная жанчына.

Касцюмы хатняй гаспадыні — таксама адбываюць асноўным з павядзінны прасты крой лёгкай сукенкі з неадрагі штапельных тканін з прымесю лаўсану, яркі фартух-сарафан, расквашаны нацыянальнымі арнаментамі, — усё гэта робіць хатняе адзенне прыгожым і зручным.

Мастакі прапануюць на 1965 год некалькі новых варыянтаў адзення для мужчын. Свёная стиль і вонкавы выгляд мужчынскага штодзёнага адзення адрозніваецца ад святонных касцюмаў: тут адсутнічаюць лацканы і каўняры, высокая каўнярава зялёнка закінчавецца пад каўняром сарочкі. Элегантна і прастыя курці-кашўлі з шэрсці з ласуваным прапавідаюць часу, але і для вядучых падарожжаў і як хатні касцюм.

Моде для мужчын

Існавання аб'яднаў вакол сябе лепшыя сатырычныя сілы. Яго рэдактарамі былі буйнейшыя савецкія сатырыкі і вядомыя журналісты Мануільскі і Каль-

доў. На старонках «Крокодила» публікавалі свае творы славетныя пісьменнікі Уладзімір Мажаўскі, Ілф і Пятроў, Валенцін Катаеў, Астас Вільня. У «Крокодиле» супрацоўнічае плеяда выдатных мастакоў-сатырыкаў — Куркынскі, Барыс Яфімаў, Іван Сямёнаў, Юры Ганф, Леанід Сайферціс, Віталій Гарееў, Амінадаў Канеўскі.

Рэдакцыя вядзе вялікую выдвечную дзейнасць. Кожны год выходзіць шэсць малюнічых альбомаў мастакоў-карыкатурыстаў пад маркай «Крокодила». Штогод выдаецца 36 зборнікаў апавяданняў, фельетонаў і гумарэскі кракадзільскага аўтару. Гэта невялікі па фармату нумары ў 50—60 старонак. Але выдаюцца яны вялікімі тыражамі 200—250 тысяч экзэмпляраў кожнага.

Я не дапушчу ніякага перабольшання, калі скажу, што ў Савецкім Саюзе гумарыстычная літаратура вельмі папулярна. Увадце сабе, што абдылося такою зусім фантастычнай іграй, калі людзі раптам страцілі пачуццё гумару, разумілі сміхца. Якім жа сумным, аднастайным і шэрым стала б іх жыццё! Як трагічна пачаў б іхны ўспрымачь самае лёгкае засмучэнне, якое перабольшана неадольнай здалася б ім найменшая цяжкасць.

Але, на шчасце, гэтага не можа адбыцца. Умешка спадарожнічае чалавек з самага нараджэння. Калі дзіця сміецца, значыць яго здаровае. Калі чалавек жартуе, значыць ён поўны творчых сіл. Гэта ў роўнай меры адносіцца і да нацыі, і да народа.

Савецкі народ любіць жарт, вострае слова, таму што ён поўны глыбокага аптымізму і жыццёвага радання.

І ў гэтым, пэўна, адзін з сакрэтаў поспеху «Крокодила».

А. ДН.

У дні свята Вялікага Кастрычніка народны тэатр Мінскага трактарнага заводу глядзям сваю новую работу — урывак спектакля «Лекар мімаволе». Галоўныя ролі выконваюць артысты Народнага тэатра Рыгор Белаварскі (Спагарэль) і Святлана Снірда (Марціна), якіх вы бачыце на здымку.

Фота Ул. КРУКА.

СМАЧНАЯ КАЛЕКЦЫЯ

Незвычайнай скульптуры зачылі сцены пакоя. Угледзілі і нечэкана заўважана, што іх момант — з'есці! Прынава скульптура! Белы і карычневыя, заласціты і чырвоны, малівавілі і паласаты пернікі зроблены з такім майстэрствам, што перадаюць нават выраз твару, настрой адлюстраваных людзей. Амаль дзве з паловай тысячы экспанатаў налічвае гэтая смачная калекцыя. Хто ж яе сабраў? Мінкай Вінаградкаў, стройны чалавек з талімі валасамі — прыны вядомы, багатае яркімі падзеі жыццё. Па прафесіі ён мастацтвазнаўца — да гэтага часу ён працягвае вывучэнне помнікаў рускай архітэктуры: па спецыяльнасці — амаатар народнай мастацкай творчасці.

— Тузіт Маскоўскага вучліва чынаваці, скульптуры і архітэктуры вяртаўся ў 1913 годзе дадому з пачаскі на поўдзень. На Кавчын у Керчы Вінаградкаў купіў пернік. У гэты прыпынак чыніна купіў пернік у Растове, Харка-

ве, Туле. Будучы мастацтвазнаўца заўважыў, што яны не падобныя з'есці на адзін. У перніках розных гарадоў дозны «попыркы». У вучлівы студэнт Мікалай Вінаградкаў наладзіў першую выставку пернікаў розных губерняў Расіі. Яго калекцыя ўсё расла. Яму удалося аб'яднаць у ёй творы пернічнай амаль кожнага кутка Расіі. Калужскія адлюстравалі тыграў, лявоў, жыраваў, навалыяныя шукрам па цёмным дэсця: тупыя і — розныя пернікі! Пернікі былі саеасабліва апечаныя газетай. Яны выкаліся з выкладу буйных грамадскіх падзей. Па Волзе пайшоў першы паражок — і мімаградскія пернікі паспаліліся адлюстраванні яго на перніку; у Архангелі прыехала на гастролі славетная балерэна — палівіць дэ перніквы паратэ.

Амалі КІР'ЧЭНКА (А. ДН.)

МОДА СЕЗОНА ДАДЖОЎ І СНЕГУ

НАТАКІ АБ НОВЫХ РАСПРАЦОУКАХ «МОДНЫХ ФІРМ»

Якім будзем апрадзіць у бліжэйшы сезон дажджоў і снегу? Што прапануе нам мода? На гэтыя пытанне мастры моды адказалі паказам новай калекцыі асенняга і зімовага адзення, з якім маскіцы пазнаміліся ў сценах Агўлнесаўнага Дома мадэляў. У бліжэйшы час лепшыя з узору павязіца і на прылаўках нашых магазінаў: Агўлнесаўнага Дома мадэляў адзення загадаў перадаць швей-

сёння ствараецца ў ансамблі. Як і ў жаночым адзенні, тут паявілася адзінка: напрыклад, аднаборны аблегчаны паліто драпі і стрэктантыя неадрагі матэрыялаў прынята разнастайна адзідкаў з іхшых гладкіх матэрыялаў на лацканах і каўнярах.

Сучасная мода — паравінашаму за суісанваннем некалькіх модных сілуэтаў. Для будзённага адзення мастры стылі, прамыя выразныя лініі, прастыя канструкцыі касцюма і паліто. Святоннае адзенне характарызуе гнуткасць ліній і змякчэнне форм. Улічваючы новыя шляхі моды, мастакі стварылі для жанчын на бліжэйшы сезон трохі пашырэнны ўнізе, а таксама прамыя сілуэты сукенкаў, паліто, касцюмаў, спадніц. Цікава дэталі новай моды: цяпер прынята рабіць спадніцы трохі ніжэй талі, спадніца трымаецца на сцягнах, яе новы выгляд падкрэслівецца вузкім скурным поясам або шлейкамі.

У зімовых жаночых паліто класічнай формай лічыцца паўпалітоны сілуэт. Для моды наступнага года тыповае спартыўна дэталі: доўгая шліца на спіне. Зяртае на себе ўвагу разнастайнасць футравых адзідкаў: паліто, норка, чырваная ліца-гачука, рысь (самае моднае футра ў 1965 годзе), сурок у роспуску, з

3 лістапада

Першая праграма. 11.00 — «Юхоль». Тэлеспектакль. 17.40 — праграма перадач. 17.45 — для школьнікаў. «Прынам, чымся, адпачываюць разам». Вечар сустрачэ вучняў 4-й школы-інтэрната з членамі брыгады камуністычнай працы МТС. 18.25 — тэлевізійныя навіны. 18.45 — дакументальны фільм, мастацкі фільм. 21.30 — «Народ Каралю». Кінакамедея. 21.30 — «Наш сучаснік у беларускай паэзіі». Сустрача беларускіх паэтаў з маладымі чытацямі. 20.00 — «Народ Каралю». Мастацкі фільм. 2-я серыя (М). 20.50 — канцэрт народнага артыста СССР В. Чырнова (М).

Другая праграма. 16.55 — праграма перадач (М). 17.00 — для школьнікаў. «Дружныя работы». Трансляцыя з Ленінграда. 18.00 — тэлевізійныя навіны (М). 19.10 — «Зволак». Мастацкі фільм. 2-я серыя (М). 19.50 — «Жыццё і смерць». Мастацкі фільм. 2-я серыя (М). 20.50 — канцэрт майстроў мастацтваў. Перадача з Казані.

4 лістапада
Першая праграма. 11.00 — «Народ Каралю». Кінакамедея. 17.15 — праграма перадач. 17.20 — «Баранкі, будзь чалавечам!» Мультиплексіаный фільм. 17.40 — тэлевізійныя навіны. 17.50 — «Знаёмце нас зы-статку». Тэлевізійны клуб «Зволак». Мастацкі фільм. 2-я серыя (М). 18.00 — «Святло вялікай рэвалюцыі». Мінскаўскія агляды (М). 19.50 — В. Аляксандраў. «Восле ў Мадрыце». Спектакль Ленінградскага тэатра музыкантаў. Перадача з Ленінграда. 22.30 — «Нашы інтэрв'ю». У нас у гасцях — уладзімір ХВНІ Алімпійскіх гульняў у Токіа.

Другая праграма. 12.00 — для школьнікаў. «Велле ветраў адзіночкі». Мастацкі фільм (М). 16.55 — праграма перадач (М). 17.00 — для школьнікаў і малочных школьнікаў. «Пот-чугалоша». Лічачы спевакі (па творах С. Я. Маршак) (М). 17.30 — «Дзень і ноч». Тэлевізійныя навіны (М). 18.15 — «Фільм, што пакарыў свет». Да 30-годдзя з дня выхаду на экраны мастацкага фільма «Чалавек» (М). 19.00 — «Няў Свядоў», Мастацкі фільм. 20.50 — кінаарыя. 21.00 — сімфанічны канцэрт.

5 лістапада
Першая праграма. 12.00 — для школьнікаў. «За Уладу Саветаў». Мастацкі фільм (М). 13.35 — «Веллі — Відава». Адыяцыя новай тэлевізійнай магістралі Масква — Кіеў — Каваліцы — Прага — Берлін (М). 15.35 — праграма перадач. 15.40 — «Арлія». Мастацкі фільм. 17.00 — тэлевізійныя навіны (М). 18.00 — «Зволак». Мастацкі фільм. 2-я серыя (М). 18.05 — тэлевізійныя навіны (М). 18.25 — вучняў беларускай школы «Імя Ясініцка». Тэлеарыя. 18.50 — для школьнікаў. «Падарожжа ў краіну пачуночых зорак». Тэлеарыя аб першаскіх іх 7-й шыфры. 19.10 — «Дзень і ноч». Тэлевізійныя навіны (М). 20.35 — «У нас у гасцях» радыёстачыя «Беларуская маладзёжная». 21.50 — эстафета навін (М).

Другая праграма. 15.55 — праграма перадач (М). 16.00 — для школьнікаў. «Мы пасяравалі ў Артанку». Канцэрт у выкананні дзяцей з 24 краін свету, што адпачывалі летам 1964 года ў Артанку (М). 17.00 — для юнацтва. «Шукальнік». Тэлевізійны клуб (М). 18.00 — музыка рэвалюцыянага Петраградска (М). 18.30 — Ус. Кочаў. «Журбына». Спектакль Ленінградскага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Пушкіна. Перадача з Ленінграда. У перанакну — тэлевізійныя навіны (М).

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, Г. М. БУРАУКІН, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУБОВА, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. Ул. ІВАШЫН, А. М. КАШКУРЭВІЧ, В. Б. ЛАДІКІНА, П. М. МАКАЛІ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОЎ, Р. Р. ШЫРМА.

ДАРАГІЯ ЧЫТАЧЫ!
НЕ ЗАБУДЗЬЦЕ СВОЕЧАСОВА АДНАВІЦЬ ПАДПІСКУ НА ГАЗЕТУ
«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»
НА 1965 ГОД
ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА
УСІМІ УСТАНОВАМІ СУЗВІ

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: Мінск, вул. Захар'янаўскага, 19. Тэлефонны прыёмная рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, аднаго з адказных скартараў — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэрыя — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісатэляў БССР, Мінскі.

Друкарня выдавецтва «Звязда». Індэкс 63856. АТ 03182